

DARS MASHG'ULOTLARNI TAHLIL QILISH KO'NIKMALARI

Juraqulov Xasan Mavzuddinovich

Osiyo Xalqaro universiteti Magistranti

Ostonov Jasur Shopirjonovich

Ilmiy Rahbar falsafa fanlari doktori (Phd)

Annotatsiya: *Ushbu maqolada dars mashg'ulotlarini tahlil qilish ko'nikmalari haqida fikr va mulohazalar keltirilgan.*

Kalit so'zlar: *Ta'lim tizimi, saviya, pedagogik mahorat, samaradorlik, tarbiya, dars tahlili, mashg'ulot.*

Mamlakatimizda ta'lim tizimida tub islohotlar amalga oshirishi bilan bir qatorda o'qituvchilardan doimiy ravishda o'z kasbiy bilim, ko'nikma va malakalarini oshirib borishlari hamda dars mashg'ulotlarini yuqori saviyada tashkil etilishlari talab etiladi. Dars tahlili pedagogik mahoratni oshirishning eng asosiy yo'li va ta'lim samaradorligini oshirishning omili hisoblanadi. Ta'lim muassasalaridagi o'quv mashg'ulotlari mazmunini tahlil qilish bevosita ta'lim tarbiya jarayonini to'g'ri tashkil etish, ta'lim oluvchilarning o'zlashtirish darajalarini oshirishdan iboratdir. O'quvchilarni o'qitish va tarbiyalashning zamonaviy nazariyasini amaliyotga joriy etish asosida o'quv jarayonini takomillashtirishning eng muhim omili darsni pedagogik kuzatish va tahlil qilish hisoblanadi bundan tashqari darslarni tahlil qilish orqali o'qituvchilar o'z pedagogik mahoratni oshirish va yo'l qo'yilgan xat6 va kamchiliklarni to'ldirish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Darslarni kuzatish va tahlil qilishdan asosiy maqsad professor-o'qituvchilarning amaliy-metodik faoliyatini o'rganish, o'qituvchilik mas'uliyatini oshirish, dars samaradorligiga erishish iborat. Darslarni kuzatish va tahlil qilishda quyidagi vazifalar amalga oshirilishi lozim:

- dars kuzatuvchilar tomonidan ta'lim muassasasida o'qituvchi ishiga baho berish;
- dars jarayonining dars o'tish bosqichlariga mosligini kuzatish;
- kuzatuvchilar tomonidan dars o'tayotgan o'qituvchiga amaliy-metodik yordamlar berilishiga erishish;
- ilg'or tajribalarni o'rganish va ommalashtirish;
- o'qituvchilar o'zaro bir-birlarining pedagogik usul va uslublarini o'rganishiga da'vat qilish orqali ta'lim samaradorligini oshirish.

Darslar quyidagi maqsadda tahlil qilinadi:

- ta'lim va tarbiya jarayoni sifatini aniqlashda;
- o'qituvchining pedagogik mahoratini oshirishga yordam berishda;
- ilg'or ish usullari va metodlarini o'rganish va ommalashtirishda;
- o'qituvchilarning o'zaro tajriba almashishida;

- o'quvchilarning bilimi va tarbiyalanganlik darajasini aniqlashda;
- ilmiy-tadqiqot ishlarini amalga oshirish;
- o'quvchilarning psixologik jarayonini o'rganishda.

Zamonaviy darslarni tahlilini quyidagi turlari mavjud:

Ilmiy tahlil.

Metodik tahlil.

Didaktik tahlil.

Umumpedagogik tahlil.

Umumpsixologik tahlil.

Ilmiy tahlil – berilayotgan bilimlarning ilmiy-nazariy jihati, ta'lim oluvchilar bajarayotgan mustaqil ta'limining maqsadga muvofiq yo'nalganligi to'g'riligini aniqlash.

Metodik tahlil, bunda o'qituvchi o'quv materialini ta'lim oluvchilar diqqatiga qanday tarzda yetkazishi, dars jarayonida qo'llagan ta'lim metodlarining maqsadga muvofiqligi va turli-tumanligi, ta'limning turi va uning o'ziga xos xususiyatlariga qarab tahlil qilinadi. O'qituvchi o'quv materialini bayon qilishi, tushuntirishi jarayonida qo'llagan o'qitish metodlari, foydalanilgan vositalari va shakllarining shu mavzuga mosligi yoki mos emasligi metodik tahlil davomida aniqlanadi.

Didaktik tahlil – o'qituvchi tomonidan o'quv mashg'ulotlarini ta'lim tamoyillariga amal qilgan holda (darsga qo'yiladigan talablar asosida) olib borilishi nazarda tutiladi.

Umumiy pedagogik tahlil, bunda o'quv mashg'uloti mazmunining ilmiy, metodik va didaktik jihatlari majmuaviyligi nazarda tutiladi, ya'ni:

- o'quv xonasining jihozlanganlik darajasi;
- o'quv xonasining sanitar-gigienik holati;
- o'quv mashg'ulotida o'qituvchi va ta'lim oluvchilarning maqsadga erishilganlik darajasi;
- o'quv mashg'ulotining ilmiylilik jihati; o'quv mashg'ulotining ilmiy-metodik jihatdan ta'minlanganligi;
- o'quv mashg'uloti jarayonida didaktik jihatning talabga mosligi va boshqalar.

Umumiy psixologik tahlil, bunda o'quv mashg'uloti jarayoni natijasida quyidagi ruhiy holatlar orqali dars samaradorligiga erishish nazarda tutiladi:

- o'qituvchi va ta'lim oluvchilar o'zaro bir-birlarini tushunishi va qo'llab quvvatlashi;

- ularning o'zaro bir-birlarini idrok etishi, his qilishi, ruhiy holati va kechinmalarini hurmat qilishi;

- o'qituvchi va ta'lim oluvchilar o'quv mashg'uloti jarayonida va o'quv mashg'ulotidan tashqarida o'zaro bir-birlariga bo'lgan munosabatlari, kayfiyatlari va boshqalar.

Dars tahlilining eng ta'sirchan shakllaridan biri-pedagoglarning o'z darslarini o'zlari tahlil qilishidir. Bunda darsni boshqa birov emas, aynan dars bergan o'qituvchining o'zi, mashg'ulotni o'tib bo'lgandan so'ng fikran o'tilgan dars bilan

rejalashtirgan masalalarning yechilishini solishtiradi. Pedagog o'z darsidagi kamchiliklarni bartaraf qilish, o'z darsini qayta qirish maqsadida darsdan chiqqach, dars jarayonini to'la eslashga harakat qiladi. Bunda har bir dars bosqichida bajarilgan ishlar qo'llanilgan usul va metodlarni tahlil qiladi va o'zi yo'l qo'ygan kamchiliklarni aniqlab, kelajakda ularga yo'l qo'ymaslik choralari belgilaydi. O'z darsini o'zi tahlil qilganda avvalgi dars bilan hozirgi darsini solishtiradi. O'qituvchi o'z darsini o'zi tahlil qilish davomida erishilgan yutuqlarni mustahkamlash va yo'l qo'yilgan kamchiliklarni takrorlamaslik chora-tadbirlarini belgilaydi. Shu asosda o'z shaxsiy tajribasini boshqalar bilan qiyoslash kabi usullardan ham foydalanadi. O'quv yurtlari rahbarlari va pedagoglarining darslarga kirish va tahlil qilish tajribasini o'rganish shuni ko'rsatdiki, ular pedagogik mahoratni oshirishning bu ta'sirchan shaklidan juda kam foydalanadilar. Xolbuki, mustaqillik sharoitida erkin, ozod, mustaqil fikrlovchi insonni tarbiyalash o'z-o'zini tahlil qilishga jiddiy e'tibor berishni taqozo qiladi.

Dars tahlili o'qituvchining ish faoliyatini o'rganish, fan asoslarini o'quvchilar qanday darajada o'zlashtirayotganligini aniqlash va davlat o'quv dasturi materiallarining reja asosida bajarilishini nazorat etishning asosiy omili hisoblanadi. Darslarni ilmiy, metodik, didaktik va umumiy pedagogik, psixologik jihatlarga bo'lib tahlil etish dars tahliliga aniqlik kiritadi, uni mukammallashtiradi hamda o'qituvchi va o'quvchi faoliyatiga mukammal baho berish imkonini kengaytiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Davronov I.E., Jurayev B.T. Pedagogik va psixologik fanlarni o'qitish metodikasi. "Durdon" nashriyoti, -Buxoro, 2019.
2. Жураев Б. Т. и др. О'ZARO DARSLARNI TAHLIL QILISH KASBIY MAHORATNI OSHIRISHNING VOSITASI SIFATIDA: Jurayev Bobomurod Tojiyevich,
3. Олимов Ш.Ш. Некоторые вопросы организации урока на основании педагогических технологий //Молодой ученый. – 2013. – №. 5. – С. 752- 754.
4. Мирзаев И. Дарс таҳлили. / Ўқув-услубий қўлланма. – Т.: «Ўқитувчи», 1985.
5. Сарсенбаева Р. М. Ўқув машғулотларини таҳлил қилиш методикаси //Современное образование (Узбекистан). – 2016. – №. 6. – С. 3-11.